

Utzon Center som en del af KUNSTEN – Museum of Modern Art Aalborg

Baggrund

”Utzon Center skal være et kraftcenter for arkitekturen og for menneskelivet i fremtiden,” har Jørn Utzon sagt om huset tilbage i 2005, mens han samtidig luftede sin bekymring for, at Utzon Center skulle blive et museum i den forstand, at huset som museum ville have fokus på menneskene snarere end genstandene. Næsten samme grundtanke lå bag Nordjyllands Kunstmuseum – nu KUNSTEN – før grundlæggelsen i 1972, hvor den daværende leder, Lars Rostrup Nøyesen, udtrykte det således: ”Museet bliver et kulturelt kraftcenter for landsdelen (...) Museet må være noget levende. Et sted, hvor der hele tiden sker noget nyt”.

I dag er KUNSTEN et statsanerkendt museum med næsten 4000 numre i sin samling. Under nøgleordene Oplevelse, Åbenhed og Kvalitet er det KUNSTENS målsætning at være et sted, der engagerer de mange omkring kunsten. Museet modtager støtte fra Aalborg Kommune og staten. 62% af museets indtægter er egenindtjening. KUNSTEN ledes af en faguddannet direktør og har herudover ansat to inspektører med kunsthistorisk baggrund, der både arbejder med samling og udstillinger. Herudover består staben af administrativt, formidlings-, teknisk og kommunikationsfagligt personale foruden en række museumsværter, der bl.a. holder opsyn med samlinger og indlån.

Utzon Center har med sin placering på Aalborgs havnefront levet op til Jørn Utzons vision om at skabe et levende sted. De mange studerende, der har deres daglige gang på stedet, er i høj grad med til at definere et center, hvor arkitekturen i al dens magi og liv folder sig ud. Jørn Utzons tilgang til arkitektur var langt fra instrumentel. Han var optaget af skønhed, af funktionalitet, af liv og af rum, og han var til sin død nysgerrig og søgende. Samme ånd ønskede han skulle præge Utzon Center i Aalborg. Det skulle være et levende sted, der med samme nysgerrighed hele tiden kredser om de spørgsmål, han selv stillede til arkitekturens væsen. Derfor drejer Utzon Center sig ikke kun om arkitektur som videnskab. Utzon Center sætter fokus på de elementer i arkitekturen, der berører os som mennesker og det liv, vi lever – uanset om man finder ind til denne mening via arkitekturens, kunstens eller filosofiens veje.

Sammenlægning

Styrker og svagheder ved en sammenlægning af de to kulturinstitutioner kan anskues ud fra tre perspektiver: et økonomisk, et fagligt og et driftsmæssigt.

Kort fortalt ser vi en fremtidig sammenlægning i følgende udformning: KUNSTEN og Utzon Center er ledet af KUNSTENS direktion. En inspektør med særlig faglig indsigt i og netværk indenfor *formidling af arkitektur og design* ansættes med ansvar for Utzon Centers program. Herudover ansættes ca. tre medarbejdere, der har deres daglige gang på Utzon Center med opsyn, tilsyn og administration. Disse er en del af KUNSTENS team som helhed, som de oplæres af og sparrer med. Administrativt køres Utzon Centers bogholderi via KUNSTEN. I forhold til det faglige fællesskab indgår inspektøren i det team af fagligt personale indenfor udstillingsvirksomhed, formidling, pædagogik og forskning, der er på KUNSTEN. Utzon Center hører desuden under KUNSTENS tekniske afdeling, der udvides og deler mandskab med Utzon Center. Kommunikationsafdelingen rummer begge institutioner. Som en del af KUNSTEN vil Utzon Center være en del af et professionelt team, der har viden, erfaring og netværk indenfor udstillingsvirksomhed og formidling. Desuden påtænkes det at nedsætte et advisory board med viden og erfaring indenfor arkitekturformidling, gerne af internationalt tilsnit.

Nedenfor skitseres en række perspektiver af økonomisk, faglig og driftsmæssig karakter, der både rummer styrker og svagheder i forhold til en sammenlægning.

Økonomisk perspektiv

Ved at analysere regnskabsårene 2011 og 2012 på Utzon Center kan vi konstatere, at egenindtjeningen på Utzon Center udgjorde hhv. 31% og 33% i 2011 og 2012. Med egenindtjening forstås de indtægter, der genereres via billetsalg, omvisninger, udlejningsvirksomhed, restaurant, private fondsmidler og sponsorater. Tilskud i form af støtte fra Aalborg Kommune, Aalborg Universitet og Utzon Fonden udgjorde i 2011 og 2012 hhv. 69% og 67% af indtægterne.

Til sammenligning udgør KUNSTENs egenindtjening 50% af indtægterne, mens de faste tilskud også udgør 50%: i 2011 udgjorde tilskuddene kr. 9,5 mio. ud af en omsætning på 18,3 mio., mens de i 2012 udgjorde 9,5 mio. ud af en omsætning på 19,3 mio.

Ser man udelukkende på egenindtjeningen på Utzon Center er der umiddelbart basis for en forbedring, så Utzon Center når den egenindtjeningsgrad på 50%, der er målet blandt mange kulturinstitutionerne.

Betragter man udgiftssiden kan man konstatere, at ca. 65% af Utzon Centers udgifter er bundet i faste omkostninger som lønudgifter og lokaleomkostninger. Til sammenligning udgør KUNSTENs udgifter til disse poster kun 42%. Dog udgør samlingsforpligtelsen (erhvervelser, pleje m.v.) hertil 23%, hvorfor KUNSTENs udgifter til faste omkostninger i 2012 udgjorde 75% af omsætningen.

Overordnet betragtet ser økonomien på Utzon Center derfor fornuftig ud, og det er et afgørende mål, at egenindtjeningen øges. Det er afgørende, at driftsgrundlaget for Utzon Center ikke forringes i en sammenlægning.

En sammenlægning vil kunne betyde en række mindre besparelser på kernefunktioner som bl.a. administration, formidling og teknik, ligesom et målrettet fundraisingsarbejde vil kunne løfte de eksterne fondsmidler. Det er dog vigtigt at have for øje, at der også ligger en række trusler her: sponsor- og fundraisingsarbejde kan også komme til at spænde ben for hinanden, når to institutioner kæmper om de samme midler.

Fondsindtægten er ét indsatsområde, entrésindtægter et andet. Men såfremt begge skal stige markant, så kræver det, at der arbejdes indgående med karakteren af udstillinger, der både kan tiltrække fondsstøtte og publikum.

Fagligt perspektiv

Utzon Centers position som ét af de få udstillingssteder for arkitektur i Danmark gør både stedet unikt og sårbart. Unikt, fordi Utzon Center er bygget til "almindelige" borgere, der ligesom Jørn Utzon selv fandt en glæde i arkitektur, der kan gøre os klogere på os selv. Og sårbart, fordi dét at arbejde med arkitektur er en sjældenhed i Danmark og derfor både kræver sit af publikum og af eksterne samarbejdspartnere. Men Utzon Centers fokus på arkitekturens betydning for vort liv, spænder repertoireet dog bredere. Kunst, arkitektur, design mv. spiller alle en væsentlig rolle i det fremtidige Utzon Center.

Med Utzon Center som en del af KUNSTEN vil Utzon Center ledelsesmæssigt være forankret i museet. Det er dog af helt afgørende betydning, at Utzon Center defineres af en fagligt uddannet inspektør, der har viden og indsigt indenfor formidling af arkitektur og design. Denne medarbejder er central. Den pågældende inspektør har et stort fagligt råderum, men vil være en del af det kunstfaglige team på KUNSTEN – herunder direktøren – som han vil sparre med.

Desuden fordrer den fortsatte udvikling af Utzon Center, at et større internationalt netværk aktiveres. Her kan det være en fordel at have et museum som KUNSTEN i ryggen, når dørene skal åbnes hos

samarbejdspartnere. Antallet og omfanget af udstillinger er et helt særligt fokusområde. Med KUNSTEN som afsender er det afgørende, at Utzon Center ikke viser "arkitekturudstillinger for arkitekter", men vedkommende og nyskabende udstillinger, der lærer borgerne noget om dem selv og deres omverden. En inspirationskilde og mulig samarbejdspartner er Louisiana, andre kunne være V&A i London og ZKM i Karlsruhe.

Driftsmæssige perspektiver

Som en administrativ enhed i KUNSTEN vil Utzon Center drage følgende fordele: For det første vil administrationen ligge på KUNSTEN, ligesom KUNSTENS tekniske team vil spænde over begge enheder. For det andet vil KUNSTEN kunne slå døren ind til danske og internationale samarbejdspartnere, der arbejder med arkitektur, design og kunst. Og for det tredje er der på KUNSTEN forenet faglige kompetencer indenfor fx formidling, samlingspleje, markedsføring, sikkerhed m.v., der kan deles med Utzon Center. Da KUNSTEN er en selvejende institution og Utzon Center et aktieselskab er det dog afgørende, at de to enheder økonomisk er adskilt.

Eventuelle trusler kunne være, at Utzon Center bliver underprioriteret, både når det gælder medarbejdere og fundraising, da KUNSTEN i sig selv skal fundraise betydelige midler. Samtidig forestår den udfordring, at Utzon Center og KUNSTEN fysisk er lokaliseret på to adskilte adresser i Aalborg. Det kan være svært under disse forhold at bedrive ledelse "på distancen".

Gitte Ørskou

Museumsdirektør på KUNSTEN Museum of Modern Art Aalborg.